Ümumi məlumat	**Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı**	AZLL 211 Əski əlifba (A) / 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavriat	
	Tədris semestri	2024/2025 ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Dos. Zivər Hüseynli Baylan	
	E-mail:	zhuseynova@khazar.org	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	C.14:10-15:40. C.15:50-17:20	
	Məsləhət saatları	Tələbələrlə razılaşdırılmış vaxtda	
Prerekvizitlər	**Yoxdur**		
Tədris dili	**Payız/ 2024-2025**		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	**Məcburi**		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	- Z. Hüseynli Baylan. Əski Azərbaycan yazısı. Köhlən. 2017. -T. Rüstəmova. Fars dili. 2005 və 2013 çapları. Bakı -F. Timurtaş. Osmanlı Türkcəsinə giriş, 1993 İstanbul -Ə.Səfərli, X. Yusifli. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi.Rastan, 1376ş, -Tehran.(əski ilifba ilə) -H. Develi. Osmanlı Türkçesi klavuzu. Kesit,2015. İstanbul -Ə. Fərdi. Kulliyyat-i turki-ye Şəhriyar, Əlhuda, 1371ş. Tehran. (əski ilifba ilə) -R.Rza.Xosrov və Şirinin tərcüməsi.Azərbaycan mədəni Rabitə Cəmiyyəti, 1948. Bakı		
Tədris metodları	**Mühazirə**	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Praktiki tapşırıqlar	+	
Qiymətləndirmə	**Komponentləri**	**Tarix/son müddət**	**Faiz (%)**
	Aralıq imtahanı		30%
	Davamiyyət		5%
	Fəallıq		10%
	Sərbəst iş (transliterasiya)		15%
	Final imtahanı		40%
	Yekun		100%
Kursun təsviri	"Əski əlifba" praktiki olaraq, "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı", "Azərbaycan filologiyası" və "tarix" ixtisası alan tələbələrə ixtisas fənni kimi tədris olunur. Azərbaycanda ilk yazı nümunəsi ortaya çıxdığı tarixdən 1929-cu ilədək isfifadə edilmiş bu əlifba ərəb-fars əlifbasından götürülmüş və dilimizə xas olan bəzi samit və sait səslər artılımşıdır. Min illik tarixi keçmişi olan bu əlifba bizim zəngin arxivlərimizdə mövcud olan rəsmi sənədlər, tarixi abidələr, habelə klassiklərimizin 1930-cu illərədək yazıdıqları tükdilli nəzm, nəsr əsərləri və mətbuatda geniş istifadə edilmişdur. Sözü gedən mətn və əsərlərdə hicri tarixi, əbcəd hesablamalarına habelə əlifbanın istifadəsi ilə yanaşı ərəb-fars dillərindən dilimizə keçmiş "təyini birləşmə" kimi bəzi qrammatik qaydalara da rast gəlinir. Əski əlifbanın öyrənilməsi həmin tarixi mirasların rahatlıqla oxunması, tədqiq edilməsində zəruri rol oynayır.		
Kursun məqsədləri	Azərbaycanın əksər ali məktəblərində əsas filoloji fənn kimi tədris edilən "Əski əlifba" fənninin öyrədilməsi tələbələrə zəngin yazılı arxiv və qaynaqlardan istifadə etmək imkanı verir. Ərəb qrafiki ilə mövcud olan rəqmlər sistemi və hicri təqvimi ilə yanaşı, ərəb əlifbasının müxtəlif xətt növləri, o cümlədən nəstəliq, nəsx, kufi, şikəstə və sair xətt növləri ilə tanışlıq onlara bu xətt növləri ilə yazılmış mətnləri oxumaq, transliterasiya etmək və bu əlifba ilə yazmaq bacarığını öyrədir.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Əski əlifba fənnini öyrənərkən aşağıdakı nəticələr əldə olunur: • Əski Azərbaycan yazısında işlənən hərfləri öyrəndikdən sonra bu əlifba ilə yazılmış mətnləri sərbəst oxumaq qabiliyyəti qazanır;		

	• Əski Azərbaycan yazısında işlənən hərfləri öyrəndikdən sonra bu əlifba ilə yazı bacarığı qazanır, eyni zamanda düzgün yazı, kalleqrafik və orfoqrafik vərdişlərə də yiyələnir; • Əlifbadan başqa, ərəb-fars dili, habelə Əski Azərbaycan əlifbası ilə yazılmış mətnlərdə istifadə olunan rəqəmlər və onların yazılış və oxunuş formalarını öyrənir; • Əski yazılı mətnlərdə rəqəmlər daha çox təqvim göstəriciləri kimi işləndiyi üçün semestr boyu tələbələr "Hicri-qəməri", "Hicri-şəmsi", habelə "On iki heyvan adlı türk təqvimi" də öyrənir; • Ərəb əlifbası əsasında tərtib edilmiş "Əbcəd hərfləri" və "Əbcəd hesablamaları"nı nisbətən öyrənir; • Ərəb və fars əlifbası vasitəsi ilə dilimizə keçmiş bəzi qrammatik mövzular haqqında da tələbələr məlumat əldə edirlər;
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Fənnin tədrisi zamanı verilən ballar; **Aralıq imtahanı** – **30** (İmtahanda tələbələrin biliyi açıq, tapşırıq tipli suallar və transliterasiya tapşırıqları vasitəsilə yoxlanılır) **Davamiyyət - 5** (Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərsdə ardıcıl iştirakı və dərsdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınacaqdır. Üzürsüz buraxılan 2 dərs üçün 1 (bir) bal çıxılacaq) **Fəallıq - 10** (5 bal tələbənin dərs zamanı oxu, yazı işlərində aktiv iştirakı, 5 bal ev tapşırığını düzgün şəkildə yerinə yetirməsi üçün nəzərdə tutulur) **Sərbəst iş- 15** (Müəllim tərəfindən təyin edilmiş mətnin müasir əlifbadan əski əlifbaya çevrilməsi) **Final imtahanı- 40** (İmtahanda tələbələrin biliyi açıq, tapşırıq tipli suallar və transliterasiya tapşırıqları vasitəsilə yoxlanılır). **İmtahan haqqında** 1.İmtahana hazırlaşarkən dərslərdə götürülmüş qeydləri öyrənməklə yanaşı, dərsin iş planında göstərilmiş ədəbiyyatlara müraciət etmək lazımdır. 2. İstifadə ediləcək ədəbiyyatın bir qismi tərəfimizdən təmin ediləcəkdir. 3.Aralıq və final imtahanlarının hər ikisində suallar açıq, tapşırıq tipli suallar və transliterasiyadan ibarət ola bilər.

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	**Tarix (planlaşdırılmış)**	**Fənnin mövzuları**	**Dərslik/Tapşırıqlar**
1.	**20.09** **20.09**	Ərəb əlifbasının tarixcəsi və bu əlifbanın türk, ərəb və fars dillərində istifadəsi haqqında ümumi məlumat	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.18-22
2.	**27.09** **27.09**	Əski Azərbaycan yazısının tarixcəsi Azərbaycanda işlənən digər əlifbalar	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.24 s.26.
3.	**04.10** **04.10**	Əlifba: "əlif", "be", "pe", "te", "se", "nun", "ye". Əlifba: "cim", "çe", "he", "xe", "dəl", "zəl", "re", "ze", "je".	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.33-36 s. 36-39
4.	**11.10** **11.10**	Əlifba: "sin", "şin", "sad", "zad", "ta", "za". Əlifba: "ayn", "ğayn", "fe", "qaf" "kaf", "gaf".	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.39-41

			s. 41.43
5.	**18.10** **18.10**	Əlifba: “sağır nun”, “ləm”, “mim”, “ha”, “vav”. Qısa sözlərin oxunuşu	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.43-46 s. 46-48
6.	**25.10** **25.10**	Hərəkələr (fəthə, kəsrə, zəmmə), sait səslər və “ -ا ع” həflərinin sait əvəzinə işlənməsi Söz birləşmələrinin oxunuşu və yazılışı	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.48-50 s. 54-61
7.	**01.11** **01.11**	Əlavə işarələr. (Həmzə, tənvin, sükun) Cümlələrin oxunuşu və yazılması	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.61-64 s. 64-67
8.	**08.11** **08.11**	Qeyri- iş günü **Aralıq imtahanı**	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 67-69
9.	**15.11** **15.11**	Şəmsi və qəməri hərflər Mətn üzərində iş	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s.74-77/ 80
10.	**22.11** **22.11**	Fonetik izahat Rəqəmlər	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 116
11.	**29.11** **29.11**	Türkcə, ərəbcə və farscaya məxsus hərflər Mətn üzərində iş	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 80-81
12.	**06.12** **06.12**	Xətt nümunələri ilə tanışlıq Mətn üzərində iş	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 91-109
13.	**13.12** **13.12**	Dilimizə keçmiş ərəb sözlərinin xüsusiyyətləri Mətn üzərində iş	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 129-133 s. 133-140
14.	**20.12** **20.12**	Təqvim Mətn üzərində iş	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 140-147
15.	**27.12** **27.12**	Əbcəd hərfləri Təkrar	Z. Hüseynli. Əski Azərbaycan yazısı. 2018.s. 160-167
16		Final	